

1950- luvulla Kemijärvi oli jakautunut kirkonkylään ja maalaiskuntaan.

Äiti oli niin kiitollinen saamastaan avusta vielä vuosikymmenten jälkeenkin. Terveysisaren viimeisenä työpäivänä hän vei kiitoksiksi ruusukimpun saamistaan avuista terveystisarelle. Linnan Paula oli pelastaja, avun antaja ja lääkärin korvike.

Onneksi äidin ei tarvinnut lähteä lapsikatraan kanssa linja-autolla Isokylälle neuvolaan, sillä kunnan kättilö ja terveystisar kävivät Lehtolan kansakoululla pitämässä äitiys- ja lastenneuvolaa. Kotikäynnin hän teki tarvittaessa. Hänen tehtävänä oli huolehtia lasten terveydestä, hoitaa ja pelastaa kuumeisia sairaita lapsia. Hän oli kutsumustyössään lapsiperheiden arjessa varsinkin hädän hetkellä korvaamaton. Ilman häntä meistä sisaruksista olisi nukkunut ennenaikaisesti kuka tietää kuinka monta.

Kerrankin hän tuli yllättäen soutuveneellä Äpräältä meidän rantaan. Asiaakin oli, täytyi antaa poliorokotukset kaikille lapsille. Polio eli lapsihalvaus oli vaarallinen tarttuva tauti. Pian hän pistikin piikit pelkääville penskoille pyllyn poskelle. Ei silloin neuvoteltu, ei auttanut juosta karkuun. Märtyt tuli, mutta kohta unohtui. Kirmailu keskenämme jatkui ensin naamailmeillä ja kisailten eläinhahmoilla maukuen tai haukkuen.

Pikkuveljeni sairastui kurkkutautiin, valkoisia pisteitä oli turvonneessa nielussa. Hänellä oli korkea kuume. Se oli anginaa ja paranee vain penisilliinillä. Mutta ei hätää. Janne-sedän talossa oli kylän ensimmäinen puhelin. Sillä saatiin soitettua terveystisarelle. Hän pani toimeksi, lupasi toimittaa linja-auton kuljettajalle lääkepaketin. Lääkkeet noudettiin Posiolle menevältä linja-autolta Lehtolasta. Näin veljeni sai hoidon ja kuume laski ja kurkku parani. Kiitos terveystisarelle. Hyvää huolta hän meidän terveydestä piti.

Äiti oli joskus ihan kummallinen meidän lasten mielestä, kun hän ei muka uskaltanut lähteä veneellä järven toiselle puolelle uimarannalle Alapäänniemeen. Siellä olisi ollut niin ihana hiekkaranta. Hän ei luottanut lupauksiimme, että istuisimme veneessä paikallaan. Hän pelkäsi veneen kaatuvan, jos heiluisimme keskilaudalla. Muka emme malttaisi istua paikallaan pikku veneessä.

Yhtenä pyhäamuna lehmät hyökkäsivät rannalla olevan johteen kautta pihalle. Vesi oli alhaalla rannassa ja ryökäleet olivat huomanneet, että siitähän pääsee vihreälle kaurapellolle. Nehän tietenkin polkivat pottu- ja sipulimaan. Meidän oli ajettava ne kiireesti kesänavettaan. Ja kerkisiväthän ne polkea

kaurapeltoakin. Mikä lie ne kesken päivän ajanut ne kotiin. Saattoi se olla karhu. No, ei se mitään. Juostessani astuin vahingossa ampiaisten maapesään ja ne hyökkäsivät parvena kimppuuni ja pistivät. Äiti huusi:”Juokse järveen kaulavesille.” Myöhemmin laskettiin, että olin saanut seitsemän paukamaa ampiaisen pistoista. Seuraavana päivä, se oli sunnuntai, ei maistunut riisivelli eikä rieska. Isä arvasi, mistä on kyse. Hän kuunteli ranteesta sykettä. ”Sinullahan on kuumetta.” Ja äiti heti siihen:” Oisko ne ampiaiset niihin paukamiin syynä!”

Ja minua paleli täkin alla, että aivan tärisin. Kotiväki lähti kinkereille kylälle. Pikkuveljeni vietiin kastettavaksi niinkuin naapurin poikavauvakin. Sedän vaimo jäi kotiin ja lähti nukkumaan aittaan. Siinä makoilin kamarin puusängyssä. Minua heikotti. Olin kuumehorteessa. Nousin ylös, kun piti mennä tarpeilleni. Jouduin kontaten menemään pissalle, on pakko tunnustaa, portaiden viereen pihalle. En pysynyt pystyssä, pääsin kuitenkin takaisin kamarin sänkyyn.

Tunsin kun peittoa nostettiin. Siinä oli tuttu terveystissar. Tunsin hänet äänestään. Hän nosti hameen helmaa ja alushousujani vedettiin alemmas. Hän sanoi pistävänsä lääkkeen pakaralihakseen. Kuulin, että kuume on yli 41 astetta. Nukuin, ja välillä tuotiin mehua juotavaksi. Väsytti ja äänet kuuluivat voimakkailla. Kuume kuitenkin laski ja paranin jaloilleni.

Mutta taas viimekesänä ampiasispesiä oli ulkovarastossa. Ei ne pistäneet. Ja erikoisesti pyöreä ampiasispesä roikkui koivun oksasta. Ei nekään häirinneet, vaikka kannoin isoa risukasaa liiterin taakse. Mutta ne vihaiset ampiaiset olivat ryökäleet tehneet maapesän pihlajan alle. Osuin siihen viikatteella vahingossa. Ampiaisparvi lemahti ilmaan pörräsi vihaisesti. Heitin heti viikatteen maahan ja juoksin pirtiin henkeni edestä. En saanut pistoakaan. Oli tuuria kerrakseen. Kyypakkauskin varalta oli, mutta sekin vanhentunut. Hyväohje! Juokse äkäsiesti järveen kaulavesille ja kasta pää veen alla. Sitten vielä räiski vettä sen kun kerkiät.

Äiti sairastui vakavasti syksyällä 1956. Hän lähti lääkärin vastaanotolle, kun tunsu ettei parane. Tohtori Honkalan vastaanoton odotusaulassa olivat penkit täynnä sairaita. Äiti pääsi sisään ja Honkalan määräyksestä hänet kiidätettiin kiireellisenä Kemijärveltä suoraan Rovaniemelle läänin sairaalaan.

Naisten työt eivät isälle olleet helppoja. Sen lapsikin ymmärsi. Muistan, kun isä joutui laittamaan ruokaa. Iso pottukattila räiskyi yli kannen alta. Hänellä oli tupakka hampaissa ja toinen jalka halkolaatikon kannella. Hän näytti ihan hassulta, kun sekoitti jauhoja voisulaan paistinpannulla, käryytti niitä ja lisäsi sipulirenkaita joukkoon. Isä valmisti ruskeaa sipulikastiketta. Lapsista

huolehtiminen, karjan hoito, ruoan laitto ja pirtin puhtaanapito olivat naisten töitä. Miesten töitä olivat raskaammat työt hevosen kanssa, perunamaan veltaaminen ja kaurapellon karhiminen. Ne olivat hommia, joihin nainen ei pystynyt, eikä osannut. Mies hoiti ainoastaan hevosen. Mutta nyt isä joutui tekemään naisten töitä äidin ollessa sairaalassa.

Isälle tuotiin sanaa sairaalasta. Hän sai pyynnön kylän ainoaan puhelimeen. Vaimo oli vakavasti sairas. Hänen tilansa oli muuttunut kriittiseksi leikkausten jälkeen ja miestä pyydettiin kiireesti saapumaan Rovaniemelle. Onneksi naapuriapu oli lähellä. Lyyli-täti oli saanut myös tietää, että veljen vaimo oli kuoleman kielissä tehdyn leikkauksen jälkeen. Lyyli tuli meille lastensa kanssa huolehtimaan veljensä perheestä.

Isä vaihtoi hopusti vaatteet, pesi naamansa, ajoi partansa, otti salkkunsaa ja lähti hädissään samantien, että ehtii kirkolle menevään postiautoon, ja sieltä jatkaen matkaansa Rovaniemelle. Vaimo oli todellakin hyvin sairas. Mies meni pelonsekaisin tuntein katsomaan häntä. Ehtiikö hän? Se saattoi olla viimeinen tapaaminen. Sota-aikakaan ei ollut kuin muutaman vuoden takana. Rintamalta pääsi melkein naarmuita, mutta olisi se saanut riittää. On ollut niin vaikeat ajat. Oma lapsi menehtyi, vanhemmat kuolivat, serkku hukkui. Eikö tässä olisi jo ollut kärsimystä tarpeeksi?

Vaimo vain nukkui, hengitti raskaasti, silmät olivat kuopalla, kasvot kalpeat. Taitaa olla menoa, mies ajatteli. Vaimo ei reagoinut puheeseen. Vedet silmissä mies istui tuolille vaimonsa vuoteen viereen. Lääkäri tuli tapaamaan potilasta huoneeseen ja kertoi hänen leikkauksessa menettäneen verta. Toivotaan hänen paranevan, lääkkeet ovat tehokkaita, tekevät uniseksi ja verenhukka aiheuttaa väsymystä.

Mikä oli se voima! Ei sitä voi selittää. Taivaallinen kiitos! Äiti virkosi, heräsi kuumehoureesta. Isän mieltä rauhoitti tieto, että sisko kantoi vastuuta lapsista ja karjasta kotona.

Kotiin saatiin kodinhoitaja. Ei ollut enää hätää. Hän osasi keittää hyvää ruokaa ja hoitaa karjaa. Minäkin söin kaurapuuron mukisematta. Hän oli lempeä ja hänen hiuksensa olivat nutturalla. Muistan hänen lämpimän, turvallisen sylin, hellän kosketuksen pääläellani. Hänestä heijastui rakkautta meille kaikille lapsille. Olisin mennyt nukkumaan hänen kainaloonsa, mutta samaa tahtoi koko lapsikatras. Tehtiin ratkaisu, kun siihen sänkyyn ei olisi kaikki mahtuneet, nukuimme omissa vuoteissa. Hän nukkui kamarissa yksin. Niin kauhian paljon tykkäsin hänestä, että ihan rintaan koski. Siinä meni pari viikkoa hyvässä hoivassa. Sain olla hänen mukana kaikessa työssä. Olin silloin 6 vuotias. Ja hän osasi tehdä herkkuja! Vaniljakiisseliä

kermamaitoon ja olihan se makeaa vattuhillon kanssa. Siksi me tykättiin tädistä. Hän ei koskaan torunut meitä, vaikka me mellastimme tapamme mukaan pirtissä. Ja kyllähän oma äiti ruukasi huokaista tullessaan navetasta: ”Taas on pirtti kuin lammaskarsina tai Pirtti on kuin lentoon lähtevä laiva.”

Viimeinkin meillä oli oma äiti kotona ja niin lähellä. Ihan vierastutti ja ujostutti, vaikka hän oli oma äiti. Ja ei hän alkuun paljon jaksanut. Äänikin oli niin hauras ja hiljainen. Hän näytti väsyneeltä ja kalpealta. Jotenkin hän oli muuttunut, näytti kovin laihalta ja hauraalta. Pikkuhiljaa hän kuntoutui. Voi äiti, meillä on ollut niin ikävä sinua. Leikkaus oli vienyt hänen voimat. Kuolema oli ollut lähellä, mutta nuori äitimme parani. Hänen paikkaa olisi ollut vaikea korvata. Kotona oli taas kaikki ennallaan. Oli navettatyötä, karjanhoitoa ja lypsämistä. Maidon separointi, kerman hapatus ja voi kirnuaminen. Pirtissä vauvan hoitoa, ruoan valmistusta ja ruokailua. Leipä leivottiin, koti siivottiin ja pyykättiin. Äiti ompeli meille vaatteita.

Järvi oli peilityyni. Joku souteli veneellä yksinään ja se kääntyi meidän kotirantaan. Sieltähän onkin tulossa terveystisat ja liikkeellä soutuveneellä. Itsekö hän ihan soutaa ja mejän rantaan näyttää kääntyvän. Äiti tokaisi: ”Nyt hopusti äkkiä pirtti siistiksi, täällä on kuin menneitten majassa. Tilikut ja neulomukset heti pois, lastut, lauvanpätkät ja sanomalehdet kans. Tämähän on kuin lentoon lähtevä laiva.”

Pirtti oli pian siisti. Istuimme puusängyllä vierä vieressä jännittyneinä isommasta pienempään ja pian oveen koputettiin. ”Sisään!” äiti sanoi. Ovi avautui ja sisään astui täti. Meidän piti tervehtiä kätellen. Ihan tärisytti. Pelkäsimme piikkiä. Eihän tästä uskalla karkuunkaan juosta. Äiti kantoi pöytään kotileipää, kirnuvoita, viiliä ja harmajaa terveystisarelle. Hän nosti kahvipannun keittolevylle kiehumaan. Hän tuli rokottamaan taas.